

KS. CZESŁAW KRAKOWIAK

NIEDZIELNE CELEBRACJE LITURGII BEZ KAPŁANA W KATOLICKICH DIECEZJACH USA

SUNDAY CELEBRATION OF LITURGY IN THE ABSENCE OF A PRIEST
IN CATHOLIC DIOCESES IN THE U.S.A.

Abstract. For lack of priests the faithful of many dioceses are unable to celebrate Sundays and Church holidays by attending the liturgy of Holy Mass in their own communities on those days. In recognition of the meaning of Sunday and the Eucharist for the Christian faithful, the Apostolic See issued *Directorium de celebrationibus dominicalibus absente presbytero* (Directory on the celebration of Sunday in the absence of a priest). As a result, numerous episcopal conferences — in consideration of local circumstances — developed not only separate standards but also liturgical books featuring the celebration of the Sunday liturgy in which the leadership of deacons and lay leaders who have been appointed by the bishop is described. The American Episcopal Conference has issued a book entitled *Sunday Celebrations in the Absence of a Priest* in English and Spanish (*Celebraciones dominicales en ausencia de presbitero*), used by deacons and lay leaders during Sunday and holiday celebrations of liturgy in the absence of a priest. The article presents both general indications and legal norms of bishops in this respect, the rights of parish priests, deacons and the laity, as well as the form of liturgical celebrations without a priest. American bishops recommend mainly the celebration of the liturgy of the Divine Word and a fragment of the Liturgy of the Hours: Mattins and Vespers, which can involve the administration of the Holy Communion.

Translated by Tomasz Pałkowski

Key words: Sunday; Eucharist; liturgy of the word; bishop; elder; deacon; parish priest; leader; preaching; Liturgy of Hours; Holy Communion; Sunday celebration in the absence of a priest; mattins; vespers.

Tradycją Kościoła katolickiego, sięgającą samych jego początków, jest świętowanie niedzieli głównie przez gromadzenie się wiernych na sprawowanie „Pamiętki Pana”, na „łamanie chleba i modlitwę”, czyli na celebrację Eucharystii. Zgromadzeniom tym przewodniczyli biskupi lub – z ich upoważnienia – prezbiterzy. Były to żywe i widzialne wspólnoty Kościoła, w któ-

---

Ks. prof. dr hab. CZESŁAW KRAKOWIAK – emerytowany profesor KUL; adres do korespondencji: ul. Bernardyńska 7D/5, 20-109 Lublin; e-mail: krak1944@gmail.com

rych wierni wielbili Boga za dzieło zbawienia dokonane przez Chrystusa, karmili się słowem Bożym i Eucharystią oraz zanosili modlitwy za zbawienie całego świata. Z czasem Kościół specjalnym przykazaniem zobowiązał wiernych do uczestnictwa w niedzielnej i świątecznej Mszy św.¹ Według obecnie obowiązującego prawa wierni mogą wypełnić ten obowiązek, uczestnicząc we Mszy św. już w sobotę wieczorem, nawet w innym obrządku katolickim (KPK kan. 1248 § 2)².

Nie zawsze jest to jednak możliwe ze względu na brak wyświęconych szafarzy Eucharystii, którymi są biskup i prezbiterzy. Zarówno w Europie, jak i krajach Ameryki tak Północnej, jak i Łacińskiej bardzo często wspólnoty parafialne pozbawione są własnych kapłanów. Z tego powodu nie mogą one uczestniczyć we Mszy św. w każdą niedzielę i obowiązujące święta. Problem ten w różny sposób rozwiązują Konferencje Biskupów Kościołów lokalnych³. Stanowisko w tej sprawie zajęła także Stolica Apostolska, wydając przygotowane przez Kongregację Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów *Directorium de celebrationibus dominicalibus absente presbytero* (Dyrektorium o celebrowaniu niedzielnych w nieobecności prezbitera)⁴. Opierając się na tym dokumencie, Komisja Biskupów USA ds. Liturgii w wydała w 1991 r. specjalną instrukcję, zawierającą wskazania odnoszące się do świętowania niedzieli bez obecności prezbitera⁵. Uprawnieni do kierowania niedzielными

¹ Zob. G. FRANSEN, *L'obligation à la messe dominicale en Occident*, „La Maison-Dieu” nr 83 (1965), s. 55-70.

² Zob. A. MARCOL, *Przykazanie święcenia niedzieli*, „Studia Theologica Varsaviensia” 30 (1992), nr 2, s. 5-26; J. GRĘZLIKOWSKI, *Prawne aspekty świętowania niedzieli*, w: *Pamiętaj, abyś dzień święty święcił*, red. K. Konecki, Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 2011, s. 123-149; Cz. KRAKOWIAK, *Eucharystia w sobotę wieczorem czy w niedzielę?*, w: *Laudate Dominum*, red. K. Konecki, Gniezno: Prymasowskie Wydawnictwo „Gaudentinum” 2005, s. 253-270.

³ Zob. *Il giorno del Signore. Nota pastorale dell'Episcopato italiano* (15 VII 1984), „Notitia” 20 (1984), s. 669-668; *Notre dimanche. Notes pastorale de la Conférence des évêques suisse*, Fribourg 1981; *Celebrare insieme la domenica* (XII 1990), „Notitia” 26 (1990), s. 175-185; M. KLÖCKENER, *Sonntagsgottesdienste unter der Leitung vom Laien. Zur Praxis und Diskussion in Frankreich*, „Theologie und Glaube” 68 (1978), s. 77-89; TENŽE, *Assemblées dominicale en l'absence de prêtre. La situation en Suisse, enjeux et défis*, „La Maison-Dieu” nr 269 (2012), s. 55-78.

⁴ *Directorium de celebrationibus dominicalibus absente presbytero* „Christi Ecclesia” (2 VI 1988), „Notitia” 24 (1988), s. 366-378. Na określenie niedzielnej liturgii bez celebrowania Mszy św. *Dyrektorium* używa trzech określeń „bez prezbitera” (*absque presbytero*), „w jego nieobecności” (*in eius absentia*) lub lepiej jeszcze „w oczekiwaniu na niego” (*in eius expectatione*, nr 27). Ze względu na to, że szafarzem Eucharystii jest jedynie kapłan (*sacerdos*), którym jest biskup i prezbiter, chociaż *Dyrektorium* posługuje się terminem *presbyter*, będziemy używać słowa „kapłan”. „Pojęcie *sacerdos* – kapłan – oznacza obecnie biskupów i prezbiterów, ale nie diakonów”. Por. KKK nr 1554; zob. Cz. KRAKOWIAK, *Niedzielną liturgia bez udziału kapłana*, „Liturgia Sacra” 21 (2015), nr 1, s. 5-17.

⁵ W: *Sunday Celebrations in the Absence of a Priest. Celebraciones dominicales en ausencia*

zgrupowaniami wiernych diakoni i osoby świeckie (liderzy) powinni posługiwać się w takich przypadkach przygotowaną dla nich księgą *Sunday Celebrations in the Absence of a Priest: Leader's Edition*. Według tej księgi sprawowano niedzielne liturgie w parafiach aż do wydania w 2007 r. nowej księgi *Sunday Celebrations in the Absence of a Priest. Celebraciones dominicales en ausencia de presbítero*. Przygotowana i zatwierdzona przez Konferencję Biskupów USA księga zawiera teksty w języku angielskim i hiszpańskim, gdyż coraz częściej w liturgii uczestniczą wierni posługujący się językiem hiszpańskim. Niniejszy artykuł podejmie problem przedstawienia samej księgi, a na tej podstawie także praktykę niedzielnych celebracji bez udziału kapłana diecezjach USA.

1. SUNDAY CELEBRATIONS IN THE ABSENCE OF A PRIEST – ZAWARTOŚĆ KSIĘGI

Liturgiczna księga *Sunday Celebrations in the Absence of a Priest* została wydana w dużym formacie (A4) i liczy 425 stron. W układzie treści przyjęto ciągłą numerację poszczególnych części celebracji – modlitwy, czytania oraz rubryki. Na pierwszym miejscu umieszczono indult Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów (21 X 2004) jako odpowiedź na prośbę Konferencji Biskupów Stanów Zjednoczonych Ameryki z 24 II 2004 r. na udzielanie Komunii św. przez świeckich w niedzielę podczas celebracji bez kapłana, jeśli jest to wskazane i za zgodą biskupa diecezji⁶. We wstępie (*Foreword*) bp Erie Donald W. Trautman, Chairman of Bishop's Committee on the Liturgy, napisał, że pierwsze wydanie *Sunday Celebrations in the Absence of a Priest* było opracowane zgodnie z Dyrektorium Kongregacji z 1988 r. i zatwierdzone 7 XI 1989 r. przez Plenarne Zgromadzenie Biskupów USA. Następnie specjalna grupa studyjna, powołana przez Konferencję Biskupów, dokonała przeglądu tego pierwszego wydania oraz uwzględniła uwagi i sugestie zgłoszone przez biskupów, duszpasterzy i świeckich. Nowe wydanie księgi przygotował Committee on the Liturgy and the Federation of Diocesan Liturgical Commissions. W listopadzie 2003 r. zatwierdziła ją Konferencja Biskupów USA i przesłała do Kongregacji Kultu Bożego. W październiku 2004 r. (Prot. No 500/4/L) Kongregacja polecała uzupełnić jej

---

de presbítero. Approved for use in the dioceses of the United States of America by the United States Conference of Catholic Bishops. Prepared by the Committee of Catholic Bishops, Washington, D.C.: USCCB 2007, s. 403-425.

⁶ *Sunday Celebrations in the Absence of a Priest*, s. 9.

zawartość o wskazania zawarte w Instrukcji *Redemptionis Sacramentum*⁷ i zezwoliła na udzielanie Komunii św. przez świeckich liderów, na terenie katolickich diecezji USA, wtedy, gdy nie ma kapłana. Księga ta, wydana przez Committee of the Liturgy Unites States Conference of Catholic Bishops, może być używana na terytorium USA pod kierunkiem biskupa diecezji. Przed korzystaniem z niej należy w parafii przeprowadzić katechezę o naturze tych wyjątkowych celebracji i konieczności modlitwy o łaskę powołań kapłańskich, aby w niedzielę wspólnota mogła uczestniczyć w celebracji Mszy św.⁸

Księgę rozpoczyna obszernie wprowadzenie⁹ dotyczące następujących problemów: Niedziela i jej świętowanie¹⁰; Warunki do sprawowania niedzielnych celebracji w nieobecności kapłana¹¹; Urzędy i posługi biskupa, proboszcza, diakona i świeckich liderów¹²; Przepowiadanie¹³; Formy możliwych celebracji niedzielnych¹⁴; Liturgia Godzin¹⁵; Liturgia słowa¹⁶. Następnie zostały podane wskazania dotyczące wszystkich niedzielnych celebracji¹⁷ i przygotowania do nich¹⁸.

Zasadniczą część księgi tworzą dwa rozdziały zawierające obrzędy: Rozdział I: Poranna modlitwa (z Komunią św.)¹⁹ i Wieczorna modlitwa (z Komunią św.)²⁰. Rozdział II: Celebacja liturgii słowa (z Komunią św.)²¹. Przed każdą celebracją umieszczono jej szczegółowy schemat. Po obrzędach księga zawiera pięć dodatków: Appendix I: Modlitwa wiernych²²; Appendix II: Formuły dziękczynienia²³ i Appendix III: Modlitwy dnia (kolekty) niedziel, uroczystości i świąt Pańskich, Narodzenia św. Jana Chrzciciela, Świętych

⁷ KONGREGACJA DS. KULTU I DYSCYPLINY SAKRAMENTÓW. *Instrukcja Redemptionis Sacramentum* (25 III 2004), Pallottinum: Poznań 2004, nr 165.

⁸ *Sunday Celebrations in the Absence of a Priest*, s. 11-13.

⁹ Tamże, s. 15-65 (nr 1-117)

¹⁰ *Sunday and its observance*, tamże, nr 1-5.

¹¹ *Conditions for Holding Sunday Celebrations in the Absence of a Priest*, tamże, nr 14-17.

¹² *Offices and Ministeries*, tamże, nr 18-38.

¹³ *Preaching*, tamże, nr 18-38.

¹⁴ *Forms the Sunday Celebrations May Take*, tamże, nr 39-51.

¹⁵ Tamże, nr 42-46.

¹⁶ Tamże, nr 47-51.

¹⁷ *Individual Parts of All Sunday Celebrations*, tamże, nr 52-65.

¹⁸ *Preparations for the Sunday Celebration*, tamże, nr 66-117.

¹⁹ *Morning Prayer [With Holy Communion]*, tamże, nr 118-151.

²⁰ *Evening Prayer [With Holy Communion]*, tamże, nr 152-185.

²¹ *Celebration of the Liturgy of the Word [With Holy Communion]*, tamże, nr 186-216.

²² *Prayer of the Faithful*, tamże, nr 217.

²³ *Form of the Act of Thanksgiving*, tamże, nr 218.

Apostołów Piotra i Pawła, Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, Wszystkich Świętych i Wspomnienia wszystkich wiernych zmarłych, Dedykacji Bazyliki Laterańskiej, Niepokalanego Poczęcia NMP²⁴. W Appendix IV zamieszczono *Directorium de celebrationibus dominicalibus absente presbytero* z 1988 r.²⁵, a w Appendix V – Instrukcję Komisji Biskupów ds. Liturgii z 1991 r. o niedzielnej służbie Bożej pod nieobecność prezbitera²⁶.

2. KIEDY CELEBRACJE BEZ KAPŁANA?

Niedziela jako dzień Chrystusa i Kościoła jest uprzywilejowanym dniem celebracji Eucharystii²⁷. Tam jednak, gdzie z powodu braku wystarczającej liczby kapłanów wierni nie mają możliwości uczestniczenia we Mszy św. we własnej parafii czy wspólnocie ani w innym pobliskim kościele, powinni brać udział w innych celebracjach liturgicznych, którym za zgodą biskupa mogą przewodniczyć diakoni lub kierować nimi odpowiednio przygotowani wierni świeccy (*lay leader*). Wtedy liturgię sprawuje się według księgi *Sunday Celebrations in the Absence of a Priest*²⁸. Gdy wierni nie mogą uczestniczyć ani we Mszy, ani w takiej celebracji, powinni „poświęcić odpowiedni czas na modlitwę indywidualną w rodzinie lub w grupach rodzin” (KPK 1248 § 2).

Wprowadzenie celebracji liturgicznych bez kapłana powinno poprzedzać wyjaśnienie wiernym, że nie zastępują one Mszy św. ani nie można ich uważać za idealne rozwiązanie problemu niedzielnego świętowania, lecz jest to jedynie czasowe rozwiązanie wynikające z braku kapłana²⁹. W niedzielę w danym kościele może być tylko jedna taka celebracja, ale nie w tym, w którym była sprawowana Msza św. z niedzieli (tzw. *missa praefestiva*) w sobotę. Wiernym należy również wyjaśnić różnicę między Mszą św. a tymi celebracjami oraz to, że ich celem jest także wzbudzenie pragnienia wiernych uczestnictwa we Mszy św. W wyjaśnieniu tym należy także zaznaczyć fakt ścisłego związku udzielanej Komunii św. z Ofiarą Mszy św.

²⁴ *Prayer of the Day for Sunday, Solemnities, and Feast of the Lord*, tamże, nr 219.

²⁵ *Directory for Sunday Celebrations in the Absence of a Priest (1988)*, tamże, s. 375-401.

²⁶ *Gathered in Steadfast: Statement of the Bishops' Committee on the Liturgy of Sunday Worship in the Absence of a Priest (1991)*, tamże, s. 403-425.

²⁷ Zob. K. KONECKI, *Msza święta sercem i szczytem świętowania niedzieli*, „Teologia i Człowiek” 6 (2005), s. 43-52; Cz. KRAKOWIAK, *Niedziela dniem Kościoła*, „Roczniki Teologiczne” 47 (2000), z. 8, s. 57-74

²⁸ *Sunday Celebrations in the Absence of a Priest*, nr 14-17.

²⁹ Por. *Redemptionis Sacramentum*, nr 162-165.

3. ROLA BISKUPA I PROBOSZCZA

Do biskupa diecezji należy zapewnienie wiernym niemającym własnego kapłana możliwości celebracji niedzielnej Mszy św. i troska o to, aby wierni mogli tak często w niej uczestniczyć, jak jest to możliwe, a przynajmniej wiele razy w roku³⁰. Jeśli wierni nie mają własnego kapłana, biskup może zwrócić się z prośbą do tych księży, którzy nie mają obowiązków duszpasterskich, także zakonnych, o sprawowanie niedzielnej Mszy św. w tych parafiach lub wspólnotach. Po konsultacji z radą prezbiterów, a jeśli trzeba, także z innymi ciałami doradczymi, biskup ustala wprowadzenie i częstotliwość niedzielnych celebracji bez kapłana. Powinny one być okazjonalne, a nie stałe, ponieważ należy preferować sprawowanie niedzielnej Mszy św. ponad inne czynności pastoralne³¹. Biskup ustala także ogólne i szczegółowe normy takich celebracji, a nad ich przestrzeganiem powinien czuwać wyznaczony proboszcz. Do biskupa należy również troska o to, aby wierni parafii lub wspólnoty zostali odpowiednio pouczeni o znaczeniu celebracji bez kapłana, a także przygotowanie świeckich liderów do poprawnego kierowania zgromadzeniami liturgicznymi³².

Obowiązkiem proboszcza jest poinformowanie biskupa o konieczności takich celebracji na terenie jego działalności pastoralnej oraz przygotowanie do nich wiernych. Powinien także w odpowiednim czasie sprawować sakramenty, zwłaszcza sakrament pokuty. Jeśli w niedziele nie można celebrować Mszy św., proboszcz ma zadbać o częste udzielanie Komunii św.³³ Wspólnota uczestnicząca w takiej niedzielnej liturgii bez Mszy św. powinna mieć świadomość, że nie tyle jest zgromadzeniem „bez prezbitera”, lecz zgromadzeniem „w nieobecności prezbitera” lub jeszcze lepiej – zgromadzeniem liturgicznym „w oczekiwaniu na prezbitera”³⁴.

---

³⁰ Por. tamże, nr 164: „pluries in annum”. *Directorium de celebrationibus dominicalibus absente presbytero*, nr 26.

³¹ *Sunday Celebrations in the Absence of a Priest*, nr 22: „super alias pastorales actiones”. *Directorium de celebrationibus dominicalibus absente presbytero*, nr 25.

³² *Sunday Celebrations in the Absence of a Priest*, nr 18-20.

³³ Tamże, nr 28.

³⁴ Tamże, nr 24; por. *Directorium de celebrationibus dominicalibus absente presbytero*, nr 27.

4. POSŁUGA DIAKONA I ŚWIECKIEGO LIDERA

Diakon z racji przyjętych święceń jest szafarzem słowa Bożego i niektórych sakramentów, dlatego jest szczególnie powołany do przewodniczenia (*praeesse*) niedzielnych zgromadzeniom bez kapłana³⁵. Jego posługa w czasie niedzielного zgromadzenia wiernych polega na przewodniczeniu modlitwie, proklamacji Ewangelii, głoszeniu homilii, udzielaniu Komunii św. Dlatego jeśli brak kapłana, a jest diakon, wtedy on powinien przewodniczyć niedzielnej celebracji w szatach właściwych diakonowi, czyli w albie, stule i dalmatyce³⁶. Diakon przewodniczący liturgii zajmuje miejsce w prezbiterium, ale nie to, które jest przeznaczone dla kapłana. Jest to wymowny znak faktu, że wspólnota oczekuje na kapłana. Diakonowi asystują inni posługujący (*ministri*), którzy przygotowują miejsce celebracji, czytają słowo Boże, wykonują śpiewy i – jeśli konieczne – pomagają w udzielaniu Komunii św.³⁷

Jeśli w parafii nie ma diakona, na prośbę proboszcza biskup może mianować pobożną osobę świecką, także członka zakonu męskiego lub żeńskiego, alumna seminarium, jako lidera modlitwy i powierzyć jej przygotowanie oraz celebrację niedzielnej liturgii, tzn. prowadzenie modlitw i udzielanie Komunii³⁸. Na mocy uczestnictwa w kapłaństwie wspólnym, wynikającym z chrztu i bierzmowania, oraz delegacji biskupa świeccy mogą pełnić tę posługę przez określony czas (por. KPK 230 § 3)³⁹. Zlecenie świeckim liderom posługi kierowania (*moderatio, moderatur*) celebracjami według obrzędu zawartego w rytuale należy do biskupa⁴⁰. Liderzy powinni być akceptowani i szanowani przez wspólnotę wiernych, którzy mają ich wspierać modlitwą, aby dobrze wykonywali zlecone im zadanie kierowania wspólnymi celebracjami. Inne funkcje w czasie celebracji powinny być podzielone między lektorów, kantorów i innych ministrów (*ministri*)⁴¹. W czasie liturgii liderzy używają specjalnych formuł, innych niż kapłani i diakoni. Opuzczają te obrzędy, teksty i gesty, które są ściśle związane z liturgią Mszy

³⁵ Zob. K. MATWIEJUK, *Posługa diakona*, „Anamnesis” 16 (2010), nr 4 (63), s. 69-76; TENŻE, *Diakon jako urząd służby w Kościele*, „Diakon” 2012-2013, nr 9-10, s. 39-54.

³⁶ *Sunday Celebrations in the Absence of a Priest*, nr 26-27; por. *Directorium de celebrationibus dominicalibus absente presbytero*, nr 29.

³⁷ *Sunday Celebrations in the Absence of a Priest*, nr 23-24; *Directorium de celebrationibus dominicalibus absente presbytero*, nr 30.

³⁸ „Nie wypada nigdy mówić, że jakiś świecki «przewodniczy» celebracji”. *Redemptionis Sacramentum*, nr 165. Dlatego nazywa się ich liderami.

³⁹ *Sunday Celebrations in the Absence of a Priest*, nr 27.

⁴⁰ *Directorium de celebrationibus dominicalibus absente presbytero*, nr 39.

⁴¹ Tamże, nr 28; por. *Redemptionis Sacramentum*, nr 165-166.

św. i mogłyby robić wrażenie, że lider wykonuje posługę wynikającą ze święceń⁴². Liderzy na czas liturgii wkładają szaty określone przez biskupa. Nie zajmują oni miejsca przewodniczenia przeznaczonego dla kapłana. Ich głównym zadaniem jest prowadzenie modlitwy i udzielanie Komunii św. Ponieważ ołtarz jest stołem Ofiary i Uczty ofiarnej, dlatego używają go jedynie wtedy, gdy udzielają Komunii św.⁴³. Wierni świeccy mianowani liderami modlitwy powinni wypełnić tę posługę szczerze i pobożnie jako odpowiedzialne zadanie i służbę we wspólnocie pod kierunkiem proboszcza, zachowując normy liturgii ustalone przez Kościół. Zleconych im zadań, nie mogą uważać za tytuł do chwały i chwały⁴⁴.

5. PRZEPOWIADANIE W CZASIE LITURGII

Według prawa kościelnego tylko biskup, prezbiter i diakon w czasie celebracji liturgicznych mogą głosić słowo Boże w formie homilii (por. KPK 767 § 1). Za przepowiadanie słowa Bożego w każdym kościele na terenie diecezji odpowiedzialny jest biskup miejsca⁴⁵. On też powinien wydać normy dotyczące przepowiadania obowiązujące wszystkich w diecezji i czuwać nad ich przestrzeganiem (por. KPK 772 § 1). Jeśli brakuje prezbitera lub diakona do przepowiadania słowa Bożego, biskup może wybrać i delegować osobę świecką (por. KPK 766)⁴⁶. Ponieważ przepowiadanie jest ważną posługą w Kościele, a zwłaszcza w czasie liturgii, tak też powinno być traktowane przez tych, którym biskup udziela delegacji do głoszenia słowa Bożego. Powinni być odpowiednio do tego przygotowani i odbyć odpowiednie ćwiczenia pod kierunkiem proboszcza lub odpowiedzialnego za duszpastertstwo w parafii (we wspólnocie) oraz uzyskać certyfikat diecezjalnej komisji. Formacja świeckich do przepowiadania obejmuje studium Pisma Świętego, zapoznanie się z dokumentami Kościoła i przepisami wydanymi przez Komisję Liturgiczną Biskupów USA.

---

⁴² *Sunday Celebrations in the Absence of a Priest*, nr 35.

⁴³ Tamże, nr 36.

⁴⁴ Tamże, nr 35: „non honor sed officium et servitium erga fratres”. *Directorium de celebrationibus dominicalibus absente presbytero*, nr 31.

⁴⁵ *Sunday Celebrations in the Absence of a Priest*, nr 31-38.

⁴⁶ Tamże, nr 32.

6. PRZYGOTOWANIE NIEDZIELNEJ CELEBRACJI

Przygotowanie każdej celebracji liturgicznej należy do diakona lub świeckiego lidera pod kierunkiem proboszcza⁴⁷. Przygotowujący liturgię powinni dobrze znać *Ogólne wprowadzenie do mszału rzymskiego, Wprowadzenie do Lekcjonarza mszalnego* oraz *Ogólne wprowadzenie do Liturgii Godzin*⁴⁸. Obejmuje ono przygotowanie kościoła lub innego miejsca celebracji, tekstów czytań, modlitw i śpiewów oraz posługujących lektorów, kantorów, ewentualnie również nadzwyczajnych szafarzy Komunii św. Miejsce celebracji, szaty liturgiczne oraz śpiewy należy przygotować stosownie do wymagań okresu roku liturgicznego⁴⁹. Przed rozpoczęciem liturgii lekcjonarz umieszcza się na ambonie, natomiast ewangeliarz kładzie się na ołtarzu. Jeśli liturgii słowa nie łączy się z udzielaniem Komunii św., w pobliżu ambony można umieścić zapalone świece⁵⁰. Gdy liturgią będzie kierował świecki lider (*when the leader of prayer is a layperson*), który nie posiada delegacji do przepowiadania, proboszcz może przygotować tekst do odczytania przez niego⁵¹.

Ponieważ śpiew jest integralną częścią liturgii (por. KL 112) oraz znakiem świadomego i czynnego w niej udziału (por. KL 30), należy śpiewać przeznaczone do tego teksty aklamacji, hymnów, psalmów, a także wezwania modlitwy wiernych. Śpiewy wykonuje całe zgromadzenie, jego przewodniczący (lider) i wszyscy posługujący. Muzyka jednak nie może dominować, ale powinna pomagać we wspólnej modlitwie⁵². W liturgii w odpowiednim czasie nie może zabraknąć również świętego milczenia, które także jest częścią celebracji. Zaleca się zachowanie milczenia także w kościele i zakrystii⁵³.

7. PORANNA I WIECZORNA MODLITWA Z KOMUNIĄ ŚWIĘTĄ

Wprawdzie księga *Sunday Celebrations in the Absence of a Priest* we wstępie stwierdza, że podstawową formą niedzielnych celebracji liturgicz-

⁴⁷ Tamże, nr 66-117.

⁴⁸ Tamże, nr 51.

⁴⁹ W okresie Wielkiego Postu ołtarza nie ubiera się kwiatami. Gra na organach jest tylko do podtrzymania śpiewu, z wyjątkiem niedzieli *Laetare*, uroczystości i świąt. Tamże, nr 86.

⁵⁰ Tamże, nr 66-67.

⁵¹ Tamże, nr 130.

⁵² Tamże, nr 109.

⁵³ Tamże, nr 117.

nych bez kapłana jest liturgia słowa Bożego⁵⁴, ale na pierwszym miejscu (rozdział I) umieszcza teksty porannej i wieczornej modlitwy Kościoła, czyli Jutrznia i Nieszporów z Komunią św.⁵⁵. Przewiduje ona również możliwość łączenia ich z liturgią słowa Bożego⁵⁶. Zachowując strukturę tych godzin, po psalmodii następują jedno lub dwa czytania, psalm responsoryjny i Ewangelia. Czytania bierze się z Lekcjonarza mszalnego danej niedzieli. Przed czytaniem może mieć miejsce krótkie wprowadzenie celem wskazania na istotne treści słowa Bożego. Po czytaniach diakon głosi homilię, a świecki lider może odczytać tekst przygotowany przez proboszcza albo, jeśli ma delegację od biskupa, krótko wyjaśnić przeczytane teksty biblijne. Można również zachować chwilę milczenia. Jeśli w zgromadzeniu uczestniczą także katechumeni, po liturgii słowa opuszczają je, ale mogą również pozostać na dalszej części wspólnej modlitwy.

Księga przewiduje dwie formy odesłania katechumenów. Diakon (lider), zwracając się do nich, mówi: „Katechumeni idźcie w pokoju i Pan zawsze niech będzie z wami”. Katechumeni odpowiadają: „Bogu niech będą dzięki”, a następnie wychodzą z kościoła. Albo: „Moi drodzy przyjaciele, wspólnota odsyła was teraz, abyście głębiej zastanowili się nad tym słowem Bożym, które dzisiaj zostało do was skierowane. Bądźcie pewni naszego braterskiego wsparcia i naszej modlitwy za was. Oczekujemy na ten dzień, w którym będziecie w pełni uczestniczyć w uczcie (stole) Pana”⁵⁷. Odesłaniu może towarzyszyć odpowiedni śpiew. Jeśli nie ma odesłania katechumenów, diakon (lider) mówi: „Teraz wy nie możecie uczestniczyć w Komunii św. Pozostańcie z nami na znak naszej nadziei, że wszystkie dzieci Boże będą jeść i pić z Panem, aby z pomocą Ducha Świętego odnowić oblicze ziemi”⁵⁸.

Następnie odmawia się wyznanie wiary – *Credo* mszalne lub Skład Apostolski – i modlitwę wiernych z Appendix I z zakończeniem z Appendix III⁵⁹. Obrzęd Komunii poprzedza Modlitwa Pańska i formuła „Oto Baranek Boży...” W czasie udzielania Komunii św. można śpiewać stosowne pieśni, a po Komunii zalecana jest modlitwa w ciszy. Jako dziękczynienie śpiewa się kantyk Zachariasza (Jutrznia) lub *Magnificat* (Nieszpory). Jeśli nie udziela się Komunii, po modlitwie wiernych odmawia się „Ojcze nasz” i modlitwy

⁵⁴ *Sunday Celebrations in the Absence of a Priest*, nr 39.

⁵⁵ Tamże, nr 118-151; 152-185.

⁵⁶ Tamże, nr 124.

⁵⁷ Tamże, nr 131.

⁵⁸ Tamże.

⁵⁹ Tamże, nr 132-133.

dziękczynienia⁶⁰. Obrzędy zakończenia obejmują krótkie ogłoszenia, zebranie ofiar (pieniądze) i wezwanie do modlitwy o powołania do kapłaństwa, „aby posłał robotników na swoje żniwo”, błogosławieństwo i przekazanie znaku pokoju⁶¹.

8. CELEBRACJA LITURGII SŁOWA BOŻEGO Z KOMUNIĄ ŚWIETĄ

Inna formą niedzielnej celebracji bez kapłana jest liturgia słowa Bożego z czytaniem danej niedzieli lub uroczystości, które powinny być inspiracją także do prywatnej modlitwy⁶². W takiej celebracji Chrystus jest obecny w zgromadzeniu wiernych w swoim słowie i pod postacią Chleba, gdy udziela się Komunii św.⁶³ W ten sposób wierni, którzy nie mają możliwości uczestnictwa we Mszy, korzystają z bogactwa słowa Bożego i duchowo łączą się ze wspólnotami celebrującymi niedzielną Eucharystię. Liturgia słowa obejmuje czytania biblijne zgodnie z kalendarzem liturgicznym. Chodzi o to, aby wiernych nie pozbawiać słuchania niedzielnych i świątecznych czytań, które ukazują misterium Wcielenia i Odkupienia. Bogactwo treści czytań z Pisma Świętego przyczynia się do wzrostu wiary oraz jest inspiracją do wspólnotowej i osobistej modlitwy. W ten sposób zgromadzona wspólnota łączy się także z całym Kościołem sprawującym Eucharystię. Liturgię słowa można połączyć z udzielaniem sakramentu chrztu i błogosławieństwem małżeństwa. Wtedy jedno czytanie można wziąć z rytuału chrztu lub małżeństwa.

Obrzędy wstępne liturgii słowa mają na celu stworzenie wspólnoty i zachętę do modlitwy. Diakon lub świecki lider przypomina, że niedzielne zgromadzenie jest w Dniu Pańskim, w którym Jezus pokonał grzech i śmierć i powstał do nowego życia. Ponieważ w zgromadzeniu wiernych nie ma kapłana, nie ma także celebracji Mszy św., następnie zachęca, aby łączyć się w duchu z Kościołem na całym świecie i celebrującym w Eucharystii dokonane przez Chrystusa nasze odkupienie⁶⁴. Po znaku krzyża i pozdrowieniu zgromadzenia odmawia się modlitwę dnia (kolekta).

⁶⁰ Tamże, nr 143-146.

⁶¹ Tamże, nr 147-148.

⁶² *Forms the Sunday Celebrations May Take*, tamże, nr 39-51; 186-216. Decyzja o udzielaniu Komunii św. po liturgii słowa należy do biskupa miejsca. Tamże nr 41.

⁶³ *Redemptionis Sacramentum*, nr 166.

⁶⁴ *Sunday Celebrations in the Absence of a Priest*, nr 186.

Z Lekcjonarza wybiera się jedno lub dwa czytania, (jeśli Ewangelię czyta lider, nie mówi „Pan z wami”). Po czytaniach biblijnych, jeśli jest diakon głosi homilię, a upoważniony przez biskupa lider czyta homilię przygotowaną przez proboszcza lub wyjaśnia czytania, albo wszyscy w milczeniu medytują nad usłyszonym słowem Bożym. Następnie odmawia się wyznanie wiary (*Credo*) i modlitwę wiernych⁶⁵. Po modlitwie wiernych przewodniczący liturgii (lider) zachęca zgromadzonych do dziękczynienia, wychwalania Boga i Jego miłosierdzia np. śpiewem Psalmów: 99, 112, 117, 135, 147, 150, hymnów *Gloria* lub *Magnificat* albo w postawie stojącej odmawia się modlitwę w formie litanii⁶⁶. Zawsze jednak, nawet wtedy, gdy udziela się Komunii św., opuszcza się obrzęd składania darów i Modlitwę eucharystyczną⁶⁷. Modlitwy dziękczynne nie mogą przyjmować formy Modlitwy eucharystycznej ani prefacji⁶⁸. Jeśli Komunii św. udziela się w kościele, na ołtarzu należy rozłożyć korporał i zapalić świece, jeśli w innym miejscu – przygotowuje się stół nakryty białym obrusem. Wierni przyjmują Komunię św. tylko pod postacią Chleba. Konsekrowane Hostie przynosi się z tabernakulum na ołtarz, odmawia się (śpiewa) „Ojcze nasz”, można również przekazywać sobie znak pokoju. Komunii św. udziela się według obrzędów zawartych w rytuale *Komunia święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą świętą*. Po Komunii następuje śpiew lub modlitwa w milczeniu. Przed rozesłaniem podaje się ogłoszenia związane z życiem parafii i diecezji, zachęca do modlitwy o powołania kapłańskie i można zbierać od uczestników pieniężne ofiary⁶⁹.

9. WNIOSKI PASTORALNE

Księga *Sunday Celebrations in the Absence of a Priest* jest odpowiedzią Kościoła w USA na niewystarczającą liczbę kapłanów, którzy nie mogą posługiwać w każdej z istniejących tam parafii i kościołach. W konsekwencji wierni pozbawieni są możliwości udziału w niedzielnej Mszy św. w

⁶⁵ Appendix I zawiera: 11 wezwań za Kościół, 7 wezwań o życie i zbawienie świata, 11 wezwań za będących w różnych potrzebach, 10 wezwań za miejscową wspólnotę. Tamże nr 217.

⁶⁶ Appendix II, tamże, nr 218.

⁶⁷ Tamże, nr 47-48; por. *Directorium de celebrationibus dominicalibus absente presbytero*, nr 35-36.

⁶⁸ Tamże, nr 58-59; por. *Directorium de celebrationibus dominicalibus absente presbytero*, nr 45.

⁶⁹ Tamże, nr 64-65; por. nr 49.

swojej parafii. Aby temu zapobiec, biskupi niekiedy łączą dotychczasowe parafie. Wtedy jeden duszpasterz sprawuje posługę w dwóch, a nawet w trzech kościołach. Ale mimo to nie jest w stanie w każdym z nich sprawować w niedzielę kilka razy Mszy św., gdyż według prawa kościelnego może jedynie binować i trynować⁷⁰. Aby nie pozbawiać wiernych niedzielnej liturgii, biskupi zalecają organizowanie wspólnotowych celebracji Liturgii Godzin lub liturgii słowa Bożego, którym przewodniczą diakoni lub wyznaczeni przez biskupa świeccy liderzy. Celebacje te z zasady połączone są z udzielaniem Komunii św. Niedzielną liturgię bez kapłana należy sprawować według tej księgi liturgicznej, zawierającej najważniejsze zasady, wskazania i teksty celebracji dla porannej i wieczornej modlitwy Kościoła (Jutrznia, Nieszpory) oraz liturgii słowa Bożego.

Komisja liturgiczna przygotowująca księgę *Sunday Celebrations in the Absence of a Priest* kierowała się wskazaniem *Directorium de celebrationibus dominicalibus absente presbytero* z 1988 r. oraz stanowiskiem Komisji Biskupów USA ds. Liturgii z 1991 r. w sprawie świętowania niedzieli bez obecności kapłana, czyli bez możliwości uczestnictwa we Mszy św. Księga ta, posiadająca aprobatę Stolicy Apostolskiej, jest interesującym zastosowaniem w praktyce Kościoła lokalnego norm Kościoła powszechnego dotyczących świętowania niedzieli, jeśli brak kapłanów do sprawowania Mszy św.. Biskupi USA podkreślają, że w ten sposób świętowanie niedzieli bez kapłana, czyli bez Eucharystii, jest rozwiązaniem tymczasowym, ale w obecnych warunkach najlepszym. Można także mieć nadzieję, że wspólnotowa celebacja porannej i wieczornej Liturgii Godzin może przyczynić się praktykowania tej formy modlitwy zarówno w rodzinach i małych wspólnotach, jak też prywatnie.

BIBLIOGRAFIA

- FRANSEN G.: L'obligation à la messe dominicale en Occident, „La Maison-Dieu” nr 83 (1965), s. 55-70.
- GRĘŻLIKOWSKI J.: Prawne aspekty świętowania niedzieli, w: Pamiętaj, abyś dzień święty święcił, red. K. Konecki, Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 2011, s. 123-149.

---

⁷⁰ M. PASTUSZKO, *Najświętsza Eucharystia według Kodeksu prawa kanonicznego Jana Pawła II*, Kielce: Wydawnictwo „Jedność” 1997, s. 93-94; Cz. KRAKOWIAK, *Kapłani i celebacja Mszy świętej*, „Wiadomości Archidiecezji Lubelskiej” 88 (2014), s. 815-817.

- KLÖCKENER M.: Assemblées dominicale en l'absence de prêtre. La situation en Suisse, enjeux et défis, „La Maison-Dieu” nr 269 (2012), s. 55-78.
- KLÖCKENER M.: Sonntagsgottesdienste unter der Leitung vom Laien. Zur Praxis und Diskussion in Frankreich, „Theologie und Glaube” 68 (1978), s. 77-89.
- KONECKI K.: Msza święta sercem i szczytem świętowania niedzieli, „Teologia i Człowiek” 6 (2005), s. 43-52.
- KRAKOWIAK Cz.: Eucharystia w sobotę wieczorem czy w niedzielę?, w: Laudate Dominum, red. K. Konecki, Gniezno: Prymasowskie Wydawnictwo „Gaudentinum” 2005, s. 253-270.
- KRAKOWIAK Cz.: Kapłani i celebrowanie Mszy świętej, „Wiadomości Archidiecezji Lubelskiej” 88 (2014), s. 815-817.
- KRAKOWIAK Cz.: Niedziela dniem Kościoła, „Roczniki Teologiczne” 47 (2000), z. 8, s. 57-74.
- KRAKOWIAK Cz.: Niedzielną liturgia bez udziału kapłana, „Liturgia Sacra” 21 (2015), nr 1, s. 5-17.
- MARCOL A.: Przykazanie święcenia niedzieli, „Studia Theologica Varsaviensia” 30 (1992), nr 2, s. 5-26.
- MATWIEJUK K.: Diakonat jako urząd służby w Kościele, „Diakon” 2012-2013, nr 9-10, s. 39-54.
- MATWIEJUK K.: Posługa diakona, „Anamnesis” 16 (2010), nr 4 (63), s. 69-76.
- PASTUSZKO M.: Najświętsza Eucharystia według Kodeksu prawa kanonicznego Jana Pawła II, Kielce: Wydawnictwo „Jedność” 1997.

NIEDZIELNE CELEBRACJE LITURGII BEZ KAPŁANA W KATOLICKICH DIECEZJACH USA

Streszczenie

Z powodu braku kapłanów w wielu diecezjach wierni nie mogą świętować niedziel i świąt kościelnych przez uczestniczenie w te dni w liturgii Mszy św. we własnej wspólnoty. Ze względu na znaczenie niedzieli i Eucharystii dla chrześcijańskiego życia wiernych Stolica Apostolska wydała *Directorium de celebrationibus dominicalibus absente presbytero* (Dyrektorium o świętowaniu niedzieli bez kapłana). Następnie na jego podstawie liczne Konferencje Biskupów, uwzględniając miejscowe warunki, opracowały nie tylko odpowiednie normy, ale także księgi liturgiczne zawierające celebracje niedzielnej liturgii, którym mogą przewodniczyć diakoni i ustanowieni przez biskupa świeccy liderzy. Konferencja Biskupów USA wydała w języku angielskim i hiszpańskich księgę (*Sunday Celebrations in the Absence of a Priest. Celebraciones dominicales en ausencia de presbítero*), którą posługują się diakoni i świeccy liderzy w czasie niedzielnych i świątecznych celebracji liturgii wtedy, gdy nie ma kapłana. Autor artykułu prezentuje zarówno ogólne wskazania i normy prawne biskupów w tym względzie, uprawnienia proboszcza, diakonów i świeckich oraz formy celebracji liturgicznych bez udziału kapłana. Biskupi USA zlecają w niedziele przede wszystkim celebracje liturgii słowa Bożego oraz części Liturgii Godzin – Jutrznie i Nieszpory, które można łączyć z udzielaniem Komunii św.

Słowa kluczowe: niedziela; Eucharystia; liturgia słowa; biskup; prezbiter; diakon; proboszcz; lider; przepowiadanie; Liturgia Godzin; Komunia św.; niedzielna celebrowanie bez kapłana; Jutrznia; Nieszpory.